

MARJINALIZM IQTISODIY TA'LIMOTINING MOHIYATI VA AHAMIYATI

Qossimov Jumanazar Ilhomjon o'g'li

Namangan Davlat Universiteti

Iqtisodiyot fakulteti S. IQT-BU-24 guruh talabasi

Ilmiy rahbar: Otavaliyev Boburjon Sobirjon O'g'li

Yashil iqtisodiyot va barqaror biznes kafedrasi o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada XIX asr oxiri – XX asr boshlarida shakllangan marjinalizm iqtisodiy ta'limotining vujudga kelishi, asosiy g'oyalari va nazariy ahamiyati tahlil qilinadi. Asosiy e'tibor marjinal foyda, marjinal xarajat, marjinal unumdorlik tushunchalariga hamda ularning narx shakllanishi va resurslardan samarali foydalanishdagi rolga qaratiladi. Maqolada marjinalizm vakillarining qarashlari tarixiy-iqtisodiy sharoitlar bilan bog'liq holda yoritilib, mazkur ta'limotning zamonaviy mikroiqtisodiy nazariyalar rivojiga qo'shgan hissasi baholanadi. Tadqiqot natijalari iqtisodiy ta'limotlar tarixini o'rganishda muhim nazariy ahamiyat kasb etadi.

Kalit so'zlar: marjinalizm, marjinal foyda, marjinal xarajat, narx nazariyasi, mikroiqtisodiyot, resurslardan foydalanish.

Kirish

Iqtisodiy ta'limotlar tarixida bozor mexanizmi va narx shakllanishini tushuntirishga qaratilgan nazariyalar muhim o'rin tutadi. XIX asr oxirlariga kelib klassik iqtisodiy maktabning mehnat qiymati nazariyasi iqtisodiy jarayonlarni to'liq izohlab bera olmay qoldi. Ana shu sharoitda iqtisodiy fikr taraqqiyotida yangi yo'nalish — marjinalizm ta'limoti vujudga keldi.

Marjinalizm iqtisodiy hodisalarni oxirgi birlik (chegaraviy) tahlil asosida tushuntirishga intiladi. Ushbu ta'limot narx, talab va taklif, foyda va xarajatlarni

subyektiv baholash orqali izohlab, iqtisodiy nazariyada yangi bosqichni boshlab berdi.

Metodologiya

Mazkur tadqiqotda tarixiy-tahliliy, mantiqiy va solishtirma metodlardan foydalanildi. Tadqiqot jarayonida marjinalizm ta'limotining shakllanishiga ta'sir etgan iqtisodiy va ijtimoiy omillar o'rganildi.

Shuningdek, marjinalizm vakillarining nazariyalari klassik iqtisodiy maktab qarashlari bilan qiyoslandi. Olingan natijalar umumlashtirilib, ilmiy xulosalar chiqarildi.

Adabiyotlar tahlili

Marjinalizm ta'limoti vakillari sifatida Karl Menger, Uilyam Stenli Jevons va Leon Valras alohida e'tirof etiladi. Karl Menger iqtisodiy qiymatning subyektiv tabiatini asoslab bergan bo'lsa, Jevons marjinal foyda tushunchasini matematik usullar orqali tahlil qilgan.

Leon Valras esa umumiy muvozanat nazariyasini ishlab chiqib, bozor iqtisodiyotini murakkab tizim sifatida izohlagan. Ushbu olimlarning qarashlari marjinalizm ta'limotining nazariy poydevorini yaratdi.

Natijalar va muhokamalar

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, marjinalizm iqtisodiy tahlilda resurslardan samarali foydalanish masalasiga alohida e'tibor qaratadi. Marjinal foyda va marjinal xarajatlarni solishtirish orqali iste'molchilar va ishlab chiqaruvchilarning qaror qabul qilishi izohlanadi.

Marjinalizm ta'limoti narx shakllanishini talab va taklifning o'zaro ta'siri orqali tushuntirib, bozor muvozanatini aniqlashga imkon beradi. Ushbu yondashuv keyinchalik mikroiqtisodiyot fanining rivojlanishiga asos bo'ldi.

Shuningdek, marjinal unumdorlik nazariyasi ishlab chiqarish omillarining daromad taqsimotidagi rolini aniqlashda muhim ahamiyat kasb etdi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, marjinalizm iqtisodiy ta'limoti iqtisodiy nazariya rivojida muhim burilish yasadi. U iqtisodiy hodisalarni subyektiv baholash va chegaraviy tahlil asosida izohlab, zamonaviy mikroiqtisodiyot fanining nazariy asoslarini yaratdi.

Marjinalizm g'oyalari bugungi kunda ham iqtisodiy tahlil, narx siyosati va resurslardan samarali foydalanishda keng qo'llanilmoqda. Ushbu ta'limotni o'rganish iqtisodiy tafakkur rivojini chuqurroq anglashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Menger, K. Principles of Economics. – Vena, 1871.
2. Jevons, W. S. The Theory of Political Economy. – London, 1871.
3. Walras, L. Elements of Pure Economics. – Lozanna, 1874.
4. Abdurahmonov, Q. Iqtisodiy ta'limotlar tarixi. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2018.
5. Iqtisodiy ta'limotlar tarixi. Darslik. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2020.
6. Blaug, M. Economic Theory in Retrospect. – Cambridge, 1997.
7. Samuelson, P. A. Economics. – New York, 1983.